

Ship to Gaza-flottiljen och folkrätten

Den uppmärksammade Gaza-konvojen i Ashdods hamn.

– Jag tycker att informationen från Palestinakonflikten är väldigt ensidig, i stort sett ganska okunnig och tyvärr rätt så naiv.

Så säger docent Sune Persson, samhällsvetare och specialist på Palestinakonflikten. Han har skrivit lärobok för universitetsstudier i ämnet och anlitats som expert av riksdag och regering. Kort efter att Israel bordat skeppen som skulle bryta blockaden av Gaza fick Radio Fred i Mellanöstern och Shalom en intervju med Sune Persson. Israel fördömdes av en hel värld för ”övervåld” och för att ha brutit mot internationell lag. Alla svenska medier publicerade folkrättsprofessor Ove Brings uttalande att *eftersom det inte råder krigstillstånd* hade Israel ingen rätt att borda fartygen på internationellt vatten. Det tycker Sune Persson är ett absurt påstående:

– Den internationella rätten ser helt olika ut om det råder krig eller fred. Jag vet inte vad Ove Bring hade för underlag, men jag tycker att han hade fel. Hamas’ stadgar och mängder av uttalanden säger klart att Israel ska utplånas genom jihad, som här måste tolkas som genom våld. Israels parlament har också – före Gazakriget 2008-2009 – beslutat att krigstillstånd råder mellan Israel och Hamas.

– Israel är vidare formellt i krig med både Libanon, Syrien och Irak. Palestinierna avbröt den lovande fredsprocessen och startade den andra intifadan i stället. Under sina 62 år har Israel utkämpat minst elva krig, det vill säga ett krig vart femte/sjätte år. Vad vi har däremellan är alltså tillfälliga tillstånd av ickekrig.

Att fartygen fraktade humanitär hjälp till Gazas folk ändrar inget. Sune Persson har specialstuderat de vita bussarna under andra världskriget och illustrerar med hur det gick till då. De allierade blockerade Tyskland och tyskockuperade områden. I Göteborg fanns stora lager av hjälppaket som svenska Röda korset ville skicka till koncentrationslägren.

Blockadreglerna gäller

– Först hösten 1944 fick de skicka vissa kvantiteter. Innan dess sa England och USA nej. De sa att om ni skickar in de här paketen så är det stor risk att tyskarna tar hand om dem och då kommer ni i praktiken att hjälpa den tyska krigsansträngningen. Så fungerar det i krigstid och eftersom det nu råkar vara krig i Gaza så gäller blockadreglerna och det är något helt annat än vi är vana vid i Sverige.

Sune Persson har inte specialstuderat Helsingforsprinciperna om blockad (se faktaruta), men klargör att begreppet internationell lag eller folkrätt inte alls är så enkelt.

– Det som framställs som juridiskt klart kan vara ett politiskt ställningstagande. Någon allmän lag som gäller alla stater finns i princip inte. Folkrätten reglerar förhållandena mellan stater och redan där blir det problem för palestinierna har ingen stat och Hamas är förvisso ingen stat. Folkrätten består dessutom av många konventioner som kan konkurrera med varandra. Då blir det fråga om vilken som ska gälla i en viss situation.

– Formellt gäller konventionerna bara de stater som skrivit under dem. Om huvuddelen av världens stater har skrivit på en konvention kan ju det internationella samfundet önska eller kräva att alla ska följa den, men hur det går ser man exempelvis i konventionen som ska förhindra spridning av kärnvapen. Varken Israel, Indien eller Pakistan har skrivit på den.

Precis som svensk lag kan bli otydlig efter politiska kompromisser är folkrätten inte heller entydig. När 100-200 stater ska kompromissa ihop sig görs formuleringen ofta avsiktligt vag för att alla ska kunna skriva på. Henry Kissinger, tidigare utrikesminister i USA, kallade detta för ”konstruktiv tvetydighet”.

– Det finns gråzoner där folkrätten kan tolkas olika men sedan tar juridiken slut och då handlar det bara om politik och då är det som Alice i underlandet att det är jag som bestämmer vilken terminologi vi ska ha. Och om Carl Bildt anser att det här är ockupation då är det ockupation och om Israel anser att det inte är ockupation utan administration, som man gjorde, då är det administration!

Att terminologin bestäms av politiken illustreras av att FN klassade Israels styre över Gaza 1967-2005 som ockupation medan det inte kallades så när Egypten styrde där 1948-67. Sune Persson har egen erfarenhet av FN-tjänstgöring i Gaza under den tiden. Egyptisk lag gällde och en egyptisk militärguvernör styrde, men officiellt upprätthölls fiktionen att Gaza var palestinskt område. Mellan Gaza och Egypten fanns tull och gränspolis och på så vis hindrade man palestinska flyktingar från att ta sig till Egypten. Medan övriga grannstater tog emot hundratusentals palestinska flyktingar tog Egypten bara emot 7 000.

Kompromisslös

När Israel ensidigt lämnade Gaza 2005 hoppades många att det öppnats ”ett fönster mot freden”. Men palestinierna tog inte chansen. I stället förstördes dyrbar infrastruktur som israelerna byggt upp och ännu fler raketer sändes in över södra Israel. Helt förödande blev Hamas’ maktövertagande. Det är enligt Sune Persson en helt kompromisslös organisation.

– Hamas’ stadgar säger nej till *alla* fredliga lösningar och *alla* internationella förhandlingar. Hela Palestina som det var före 1948 ska befrias med våld och Israel ska utplånas. 2006 vann de lokala val med det löftet. Sedan tog de över makten helt genom att fångsla och mörda Fatah-anhängare. Paradoxalt nog försämrades Gazabornas situation när Israels ockupation upphörde och har aldrig varit sämre än under Hamas. Så länge PLO/Fatah styrde Gaza fanns ingen blockad.

Blockaden var heller aldrig total, inte ens före de nyligen beslutade lättnaderna. Israel har hela tiden fört in livsmedel och mediciner. Men Sune Persson tror att blockaden varit kontraproduktiv. Historiskt sett har få blockader lyckats. Invånarna som isoleras blir mer extremistiska och kanske ökar stödet till Hamas.

– Hamas är en fascistisk organisation, den nya fascismen i islamisk dräkt. Enligt stadgan kan de inte kompromissa, det är kärnan i deras ideologi, för de menar att de har Gud på sin sida.

– Det är lätt att sitta i Sverige och tycka men svårt att säga vad man ska göra med sådana. I fyra år nu har det internationella samfundet och Carl Bildt krävt att Hamas ska erkänna Israel, ska inleda förhandlingar och ska erkänna ingångna avtal. Hamas säger nej till allt.

– Ska vi förhandla med en sådan motpart? Sverige erkände Hitlertyskland och Sovjet. Man måste prata med Hamas men inte mer. Man kan prata med dem men måste inte hjälpa dem, ge dem bistånd eller diplomatiskt stöd. Man kan vara ”on speaking terms” med dem men tala om vad man vill. Och det har man alltså gjort. När de då säger nej ligger bollen på deras sida.

Nyckelfrågan

En nyckelfråga är om Hamas erkänner Israels rätt att existera.

– Mig veterligen finns inga juridiska regler för staters rätt att finnas. Realistiskt har de flesta skapats genom krig. Det gäller även Sverige. Israel finns därför att de överlevde kriget. Folkrättsligt kan man möjligen hänvisa till att en stat är erkänd när den erkänns av FN. FN erkände Israel 1949 och dessutom är Israel sannolikt det enda land som tillkommit genom en rekommendation av FN:s generalförsamling. Så Israels rätt att existera ser jag som fullkomligt självklar. Sune Persson tror däremot inte längre på en tvåstatslösning. Den palestinska staten skulle inte ha egen livskraft. Därför ser han någon sorts konfederation, kanske efter schweizisk modell, som enda lösningen.

Han är bekymrad över den svenska vänsterns anti-israeliska hållning och konstaterar att det råder en otrolig naivitet bland många svenskar, varav en del aldrig satt sin fot i något arabland. Här gäller helt andra spelregler – krigets lagar och dess praxis, säger han. Han har också försökt påtala att Sverige har ett fullständigt felaktigt fokus på Mellanöstern med fixeringen vid Israel och Palestina.

– Framtiden avgörs inte alls i Gazaremsan, som är ett pyttelitet land, mycket mindre än Hisingen i Göteborg, utan Mellanösterns framtid avgörs i Iran, Turkiet och Egypten. Det överhängande hotet är om Iran ska bli en kärnvapenmakt.

Jörgen Knudtzon

*Sune Persson, docent
Författare och MÖ-expert*

Bakgrund: Den 31 maj 2010 bordade israelisk militär sex fartyg i en internationell konvoj på väg mot Gaza. På fartyget Mavi Marmara uppstod strid. Nio aktivister dödades och dussintals sårades, både aktivister och soldater. Israel erbjöd i förväg att den humanitära hjälpen kunde transporteras till Gaza landvägen, men fartygskonvojens ledare vägrade. Det uttalade syftet var att bryta blockaden. Enligt medie-rapporter hade aktivister på det turkiska skeppet Mavi Marmara i förväg deklarerat sin judefientliga hållning och sin beredskap att dö som martyrer. De ska ha avvisat israelisk inspektion bland annat med orden "Far tillbaka till Auschwitz".

"Helsingforsprinciperna om lag om maritim neutralitet" säger bland annat:

- blockad är en laglig metod för sjökrig om den deklarerats och även neutrala stater underrättas
- neutrala skepp som på sannolika grunder antas bryta blockaden får stoppas eller infångas och genomsökas för att fastställa vilken last de har och vart de är på väg
- om de efter föregående varning motsätter sig tillfångatagande, genomsökning eller omdirigering får de attackeras
- om de försöker undgå kontroll eller sätter sig till motvärn får nödvändiga tvångsåtgärder vidtas Som det hittills verkar följde Israel dessa regler. En internationell kommission börjar snart utreda händelserna och Israel har sagt sig vilja medverka i den. En israelisk utredning har kritiserat att ingripandet mot Mavi Marmara uppenbarligen inte koordinerats mellan militären och underrättelsetjänsten. Dålig förberedelse kan ha bidragit till dödsfallen.